

Sociologija teze

1. Pojam tehničkog saznanja

Tehničko saznanje se označava i pojmovima:

- **tehnika** (istočna i centralna Evropa)
- **tehnologija** (engl. govorno područje).

Postoji polemika o razlici u značenju, ali većina naučnika smatra da su pojmovi istog značenja. Koren reči im je starogrčka reč *tehne* – mehanička veština.

Tehnika tj. tehnologija je znanje o tehničkom sredstvu i načinima korišćenja tog tehničkog sredstva. Pojam tehničkog znanja je za nijansu obimniji – dodaje se još i način stvaranja.

Tehničko znanje objašnjava način stvaranja, način funkcionisanja i načine korišćenja materijalnih sredstava.

Tehničko saznanje ima 2 dimenzije:

- **teorijsku (teorijsko-saznajnu)** – Podloga za praktičnu dimenziju – to joj je cilj. Otkriva osobine neke pojave kao i povezanost sa drugim pojavama. Bitno je da je teorija objektivna (eksperimentalno određena), opšta (nadjene zajednosti tj. razlike sa drugim pojavama), precizna i sistematična.
- **praktičnu (materijalno-praktičnu)** – Na osnovu teorijske dimenzije pravimo korisno materijalno sredstvo.

2. Izvori tehničkog saznanja ----> (ima ih 6!)

Čovek je jedino biće koje svesno pravi oruđa (zbog svoje slabosti ne može da preživi bez njih). Mnogi naučnici smatraju da je prvobitni izvor čovekove potrebe da pravi kako oruđa, tako i tehnička saznanja ustvari bio njegova biofizička slabost.

Danas imamo 6 izvora tehničkih saznanja:

1. **Potreba (proizvodno-praktične potrebe)** – uz kapitalizam tj. tržišnu konkurenciju najznačajniji izvor. Mnogi izumi su nastali pre vremena ali nisu bili odmah shvaćeni npr. avion braće Rajt, Markonijev prijemnik, ...
2. **Kontinuitet tehnike (unapređenje)** – Teži se za stalnim poboljšavanjem tehnike. Samo zamislite prvi avion, prvi voz, ili čak prvi pametni telefon.
3. **Komplementarnost tehnike (za drugu svrhu)** – Tehnički pronalazak u jednoj oblasti može naći korist u drugoj sferi. Npr. parna mašina se prvo koristila za izvlačenje vode iz rudnika.
4. **Tržišna konkurencija (kapitalizam)** – Danas je skoro sve uslovljeno ekonomskim interesima kompanija. Uz praktičnu potrebu najznačajniji izvor teh. saznanja. Ako kompanija ne drži monopol nad sferom tržišta, mora izbaciti bolji proizvod da bi opstala.
5. **Naučno saznanje** – Primena naučnog saznanja radi stvaranja tehničkog. Nekada je nauka bila skroz odvojena od tehnike i imala za cilj da objasni suštnu svetu. XIX vek – humanizam i renesansa – dolazi do saradnje 2 odvojena sveta. Čak i najsloženija naizgled praktički beskorisna otrića kad tad nadju praktičnu primenu – npr. više matematike, nuklearna fuzija... Medicina je npr. zasnovana na naučnom saznanju.
6. **Eksperimentalna radoznalost** – Želje da se i najluđi i naizgled nerealni snovi ostvare npr. avion, raketa. Mašta, kreativnost i slučajnost, ali praćeni upornošću i radom mogu dovesti do novog tehničkog otkrića.

3. Stvaraoci tehničkog saznanja

U stvaraocima tehničkog znanja možemo ubrojati (najznačajniji prvi)

- zanatlije
- tehničke pronalazače (inženjere)
- darovite pojedince (naučnike)

Zanatlije su davale najveći značaj razvoju tehničkog znanja. Iako uglavnom neobrazovani ljudi, bili su u direktnom kontaktu sa praksom, te su dobro razumeli kako tehnička sredstva funkcionišu. Mogli su da rade na poboljšavanju postojećih ili osmišljanju novih izuma kako bi sebi olakšali posao. Bili su omraženi od strane univerzitetskih ljudi (kao kako je Dositej

gledao na Vuka) – školovani ljudi su više cenili duhovno od praktičnog. U ranoj renesansi u XIV veku nastaju radionice za podučavanje zanatlija (mogao si da budeš npr. šegrt)

Tehnički pronalazači (inženjeri) su takođe doneli veliki doprinos stvaranju i razvoju tehničkih saznanja. Nisu bili formalno obrazovani, ali su imali veliko znanje iz oblasti kojima su se bavili. Do znanja su dolazili eksperimentalno i čitajući pisane izvore (nije bilo skola i univerziteta u to vreme).

Daroviti pojedinci (naučnici) uživaju značaj otkrivanja teorijskih podloga kasnije iskorišćenih za tehnička saznanja.

4. Nastajanje tehničke inteligencije

Tehnička inteligencija je najveći stvaralac tehničkog znanja u modernom društvu. Nekada su najveći doprinos u tehničkim saznanjima donosili ljudi u praksi, međutim, danas su za nove izume (mnogo kompleksniji nego nekad) potrebni obrazovani ljudi, koji zajedno i sistematično rade.

Antičko doba – cenjen je duhovni rad, a praktičan rad je posao robova – prezriv odnos prema konkretnoj stvarnosti

Srednji vek

- Nije bilo tehničkih školi. Zadržan prezriv odnos prema tehničkom znanju + uticaj crkve. Na visokim školama se sticalo znanje iz filozofije, istorije, kulture, teologije i prava.
- Kasnije (14. 15. vek) se na univerzitetima uvode prirodne nauke, ali je preduslov za predavanje doktorat iz prava, teologije, filozofije ili medicine.
- Otvaraju se **akademije** gde su ljudi imali šansu da uče o prirodnim naukama i bave se naučno-istraživačkim radom. Međutim, ipak su bile prevashodno teorijskog karaktera i nisu bile toliko korisne za proizvodnju.
- U 18. veku se otvara **Politehnička škola u Parizu**. To je bila prva tehnička škola. Za cilj je imala praktično podučavanje i spajanje sa znanjem iz prirodnih nauka. Tehničke škole tek kasnije dobijaju jednak status sa ostalim tipovima školi.

Moderno doba – tehničke škole izuzetno popularne i proizvode tehničku inteligenciju

5. Naučno-tehnički potencijal (Naučno-istraživački kadar + Nobelove nagrade)

Naučno-tehnički potencijal – broj naučno-istraživačkog kadra, stepen osposobljenosti i obim i brzina primene znanja.

Broj naučno-istraživačkog kadra zavisi od broja stanovnika te zemlje, kao i stepenu razvijenosti. Razvijenije zemlje više materijalnih sredstava ulažu u naučno-istraživački kadar. Tako su npr. manje države poput Švajcarske i Norveške prepoznate u celom svetu po svom naučno-istraživačkom kadru.

Nobelove nagrade – ekonomski razvijenije zemlje imaju više dobitnika. Veće zemlje dobijaju više nagrada (SAD, Kina, Japan, ...). Žene dobijaju manje nagrada kao rezultat dugovekovne diskriminacije and ženama.

6. Odnos nauke i tehnike

Nauka i tehnika nisu oduvek imale jaku vezu kao danas. U 3 perioda smo imali 3 različita odnosa:

- period do 17. veka
- period od 17. do pred kraj 19. veka
- period od pred kraj 19. veka

Period do 17. veka:

- potpuna nezavisnost nauke i tehnike
- tehnika se nije izučavala u školama. Svi tehnički pronalasci nastali od strane manuelnih radnika i zanatlija.
- Pogled na svet bio u filozofskim učenjima starih filozofa poput Aristotela. Od nauke su se izučavale filozofija, pravo, istorija, ...
- Tehnika znatno razvijenija od nauke

Period od 17. veka do pred kraj 19. veka:

- Paralelno razvijanje nauke i tehnike. Tehnika ima veći uticaj na nauku, nego nauka na tehniku – nauka bila oblikovana po potrebama tehnike npr. kako obraditi rude, kako izgraditi most, ...
- Naučno-istraživački rad u akademijama i tehničkim školama dovodi do napretka u prirodnim naukama, iako je većinski fokusiran na potrebe tehnike

Period od pred kraj 19. veka:

- Spajanje nauke, tehnike i proizvodnje u jednu celinu
- Nauka je podloga za tehničke i proizvodne procese
- Ovo doprinosi do eksponencijalnog rasta novih tehničkih pronalazaka

7. Tehnika i etika (etički paradoks, humanistička funkcija, humanističko-antihumanistička funkcija)

Tehnika je bila omražena delatnost vekovima. Eksperimentalno sagledavanje pojava se kosilo sa crkvenim objašnjenjem pojava. U antici je tehnika bila delatnost robova. I kad je kasnije značaj tehničkog saznanja postao veći, odnos prema tehničkim pronalazačima se nije puno promenio. Oni ni danas nisu popularni kao muzičari, pesnici, glumci, ...

Tehničko saznanje ima 3 društvene funkcije:

- humanistička
- antihumanistička
- humanističko-antihumanistička

Humanistička funkcija je moralno dobra funkcija tehničkog saznanja. Cilj joj je da olakša čoveku život. Tehnika čoveku omogućila komforan život bez brige o prirodnim nepogodama, bolesti i gladi, ... Sada čovek ne brine o svojoj egzistenciji i može da radi na duhovnom životu – razvoju ega i superega. Takođe postoji i humanistička tehnika koja iako ne olakšava život čoveku, pomaže pri njegovom duhovnom razvoju.

Antihumanistička funkcija – za uništavanje čoveka (rat, izaziva zavisnost a neko dobija profit npr. kocka, droga,)

Humanističko-antihumanistička funkcija se deli na 3 dela:

- **antihumanističko korišćenje humane tehnike** – npr. Nobel izumeo dinamit za rudnike, a posle ga koristili za rat
- **humanističko-antihumanističko delovanje tehnike** – npr. humana stvar za neke a šteti određenim ljudima. Npr. pročišćivač vazduha pomaže za kvalitet vazduha ali njegova buka šteti ljudima sa osetljivim sluhom (ovo sam izmislio)
- **kontinualno nagomilavanje negativnih posledica humane tehnike** – npr. automobili koji su humana tehnika izazivaju klimatske promene

8. Antihumanistička funkcija, ratna tehnika i etičke dileme

Ratna tehnika je najbolji primer antihumanističke funkcije tehnike. Cilj rata je razaranje ljudi i materijalnih dobara. Učestvovanje u razvoju ratne tehnike donosi etičke i moralne dileme. Slede 2 etička pitanja:

Zašto društvo ulaže u tehniku ako joj je cilj razaranje društva samog?

Razvoj društva dovodi do razlika između grupa ljudi. To može dovesti do neslaganja, te do rata. Ratuje se zbog odbrane od drugih uticaja. Takođe razvija se ratna tehnika zbog očuvanja mira. Niko ne želi da napadne Ameriku jer ima X atomskih bombi. To je bilo načelo Ronalda Regana – Mir kroz snagu.

Zašto naučno-tehnički kadar, kao individue učestvuju u stvaranju ratne tehnike?

Većina njih imaju svoje sebične ciljeve, kao npr. ekonomski interesi, želja za moći, ... Međutim, na kraju se većina njih pokaje, kao otac atomske bombe Robert Openhajmer.

9. Društveni uslovi razvoja tehnike u predkapitalizmu

Sledi par faktora koji su **usporavali** razvoj tehnike u predkapitalizmu:

- Nezainteresovanost vladajuće klase za razvojem tehnike
- Vrednosni sistem i religija

- Ograničene mogućnosti potlačene klase
- Poljoprivredni način proizvodnje

Nezainteresovanost vladajuće klase je proizašla iz toga što vladajuća klasa nije morala da stekne svoju titulu radom, te sa radom tj. tehnikom nisu imali kontakta. Jedino su manuelni radnici i robovi imali dodira sa tehnikom, te su jedino oni imali tehničko znanje. Vlast su zanimale vojne i sveštene delatnosti, koje su donosile ugled.

Vrednosni sistem i religija: Vlast je nametala svoje mišljenje kao jedino priznato, a iz prethodnog primera vidimo da su gajili prezir prema tehničkom saznanju. Crkva, koja je uživala ogroman uticaj, i njen pogled na svet su se direktno kosili sa eksperimentalnim načinom provere pojava.

Ograničene mogućnosti potlačene klase su se prvenstveno ogledale u manjku materijalnih dobara i uticaja potrebnih za rešenje nekog tehničkog problema.

Poljoprivredni način proizvodnje je podrazumevao da za veći obim proizvodnje ne treba bolji alat, nego veća ljudska snaga. Ovo je usporavalo tehnički razvoj.

10. Društveni uslovi razvoja tehnike u kapitalizmu

Kapitalizam je izmenio pogled na tehniku i rad, jer je i sam vlast birana drugačije. Kapitalistička vlast radom stiče materijalnu moć, te i ugled u društvu. Vlasti je u interesu da još više razvije proizvodnju i još više se obogati. Razvoj tehnike pomaže pri proizvodnji.

Povećane potrebe proizvodnje donose:

Manufaktorni način proizvodnje: podela zadataka na delove te povećanje efikasnosti

Industrijski način proizvodnje: konkurencija traži poboljšanje efikasnosti proizvodnje, te se poslovi koje rade ljudi u manufakturi počinju obavljati mašinama koje su efikasnije. Dolazi do novog fenomena – proizvodnja se oblikuje prema razvoju tehnike, a ne obrnuto.

11. Industrijsko društvo

Industrijska društva se danas odlikuju kao ekonomski razvijena društva. Nastala su kao posledica industrijske revolucije, koja je sama posledica razvoja tehnike. A sad ciklus: sam razvoj tehnike ubrzava industrijsku revoluciju. Ovaj razvoj dovodi do mnogih radikalnih promena u društvu:

Razvoj tehnike povećao stepen industrijske proizvodnje, a smanjio i depopularizovao poljoprivrednu proizvodnju. Ta razlika se odražava i na broj zaposlenih u tim sektorima.

Pojava preduzeća kao novi oblik organizacije rada. Eksploatacija radnika radi profita. „Vreme je novac“ format rada koji radnike podstiče na veću efikasnost.

Velike migracije sa sela u grad, gde su preduzeća i fabrike. Stanovnici migriraju bliže radnom mestu.

Uvodi se obrazovni sistem kao sredstvo za stručno osposobljavanje radne snage. Škole služe za sticanje znanja korisnih u industriji.

Stvaranje nacionalnih i centralizovanih država dovodi do lakšeg upravljanja industrijom i radnicima preko propisa, obaveza i prava.

Menja se organizacija porodice. Porodice nisu više takve da živi 20 ljudi u istoj kući. Danas se mladi bračni parovi sele samostalno u svoje mesto i osnivaju svoju porodicu. Takođe, žene su nezavisne i imaju pravo da idu na posao, a ne moraju da ostaju kući da čuvaju decu.

12. Informatičko društvo

Informatičko društvo je nastalo nakon informatičke revolucije, koja je donela automatizaciju mašina, koje sada preuzimaju glavnu ulogu u proizvodnji.

Do informatičke revolucije su doveli pronalazak kompjutera, nakon čega dolazi do digitalizacije podataka, kao i brzog razvoja telekomunikacija u svrhu brzog prenosa tih podataka i razvoja satelitske tehnologije što je povezalo ceo svet u jednu globalnu mrežu.

Informatička revolucija donosi sledeće promene:

- **Fleksibilna automatizacija** – prvobitno je postojala statička automatizacija – jednom se napravi mašina i ona može samo da radi ono zašto je napravljena. Međutim programabilne mašine mogu da menjaju svoju namenu – fleksibilne su.
- **Ekonomija znanja** – podrazumeva korišćenje stručnog znanja za organizaciju i upravljanje delatnostima. Povećava se broj belih kragi, koje upravljaju u proizvodnim procesima, ali ne učestvuju direktno u njima (kao manuelni radnici). Ekonomska razvijenost zemlje je direktno povezana sa razvijenosti njene ekonomije znanja.
- **Uspostavljanje globalne ekonomije** – do ovoga je dovelo uspostavljanje globalne mreže. Ekonomije nekih država se proširuju van njenih geografskih okvira. Velika državna preduzeća osnivaju filijale širom sveta, i nude usluge i proizvode na tuđem tržištu.

13. Uticaj tehnike na čoveka (tehnika i rad, tehnika i kultura)

Tehnika je na čoveka uticala prvenstveno sa 2 aspekta: **rada** i **kulture**.

Uticaj tehnike na rad

Nekada je rad bio mukotrpan i trošio je ljude. Oni nisu imali vremena da se posvete svom duhovnom biću i ličnosti. Razvoj tehnike znatno olakšava manuelni rad i dovodi i do viška proizvoda, što omogućava čoveku da zadovolji svoje osnovne egzistencijalne potrebe, te ima više vremena za sebe. Ljudi danas se posvećuju obrazovanju kako bi vršili rad koji nije fizički i koji mašine ne mogu vršiti kao npr. vođenje kompanije, psihička terapija, ...

Uticaj tehnike na rad

Tehnika je u srednjem veku bila omalovažavana i omražena, ali je opet imala veliki uticaj na kulturu. Kultura se deli na **materijalnu** (predmeti, alati, odeća, ...) i **duhovnu** (književna dela, muzika, ...)

Razvoj tehnike dovodi do stvaranja materijalne kulture, međutim ona nije bila cenjena i smatrana kulturom.

Duhovna kultura ne bi postojala bez tehnike – papir, četkice, noževi za vajanje, ... Zato se može reći da je tehnika osnova i duhovne kulture. „Bez alata nema zanata“

14. Tehnika i čovek, život, svest

Čovek je nekada bio egzistencijalno ugrožen. Nije imao kad da se bavi svojim duhovnim bićem. Razvoj tehnike dovodi do toga da se ta borba smanji, a negde i potpuno otkloni. Čovek postaje moćniji od prirode.

Osim oslobađanja čoveka od **prirodnih sila**, tehnika čoveka oslobađa i od **društvenih sila**.

Čovek je nekada zavisio od kolektiva, a danas zahvaljujući tehnologiji može samostalno da preživi. Sam stvara svoja mišljenja. Menja mu se **svest**. Nema više iracionalni pogled na svet (magija, bogovi, totemi, ...). Tehnika omogućava čoveku da se uzda u sebe i svoje sposobnosti i time stekne racionalni pogled na svet.

15. Uzroci globalizacije

Globalizacija kao proces sve većeg povezivanja i izjednačavanja različitih kultura započeta je usled značajne promene socio-ekonomskih prilika u raznim delovima sveta. Nastojanje velikih kompanija ogromnog ekonomskog uticaja da nacine ceo svet svojim trzistem je glavni uzrok globalizacije. To nastojanje nije moglo da se materijalizuje sve dok nisu postojali uslovi za nesmetani transport i olaksanu komunikaciju koju su pružila nova tehnička dostignuća krajem dvadesetog veka. Jednom kada je svet postao umrežen, ljudi sa različitih

3 uzroka:

- **Velike kompanije** – ogroman uticaj krajem prošlog veka, nastoje da ceo svet nacine svojim trzistem, širenje poslovanja omogućeno olakšanim prekooceanskim komunikacijom i transportom
- **Informacione tehnologije** – olakšana razmena dobara i komunikacija, povezanost raznih delova sveta, osim materijalnog, ljudi razmenjuju i kulturu običaja, uopšteno povezivanje
- **Političke prilike** – raspad SSSR-a, nestanak blokvske podele, prilagođavanje kapitalističkoj ekonomiji, vlade zemalja postaju otvorene za saradnju sa drugim državama stupajući u međunarodne organizacije

16. Dimenzije globalizacije

2 dimenzije:

- **Globalna kultura** - sredstva masovnog informisanja i komunikacije dovode do centralizacije svakodnevnog kulturnog i zabavnog sadržaja, mali broj kompanija odlučuje o sadržaju koji se plasira, iskustva ljudi sa različitih krajeva sveta postaju sličnija, postepeno se istiskuje autentičan kulturološki sadržaj

- **Globalna demokratija** – ubedljivo najveći uticaj američkih konglomerata na ostatak sveta uzrokuje obrazovanje demokratskog uređenja u svakom delu sveta kao opšteprihvaćen model vođenja

države, masovni mediji omogućavaju lakše i dalekosežnije formiranje javnog mnjenja i do stanovnika skoro svih ovako uređenih država informacije mnogo lakše dolaze

17. Prvi masovni mediji i televizija kao medij

- **Prvi masovni mediji** – stampane novine, pre novina u stampanom obliku o važnim odlukama i događajima ljudi su se informisali na gradskim trgovima neposrednim prenosom informacija (od usta do usta), ekspanzija gradova zahtevala je efikasnije informisanje, 1580. u Kelnu su stampane prve novine ali dnevni listovi kao pojava nisu zaziveli pre kraja devetnaestog veka, oblik masovnih medija prati razvoj tehnologije pa tako radio, a kasnije televizija zauzimaju mesto novina kao glavnog sredstva informisanja

- **Televizija kao medij** – objedinjuje štampu, radio i film u jedno, pruža osećaj prisutnosti i učestvovanja u posmatranom događaju, najmoćniji i najpouzdaniji izvor informacija

18. Televizija i vesti

- Televizijski program se deli na **informativni, kulturno-zabavni i obrazovno-naucni**
- Najveci deo zauzimaju prva dva, oni su i najcesce predmet socioloskog istrazivanja
- Televizija je opsteprisutna i njen sadrzaj ima najveći uticaj na društvo i pojedinca od svih medija
- Mora postojati posrednik izmedju dogadjaja i konzumenta, zbog toga cesto dolazi do iskrivljene slike o predmetu izvestavanja

Postoje razni nacini na koje gledalac moze da dobije pogresnu sliku o desavanjima u svetu, neki od njih su vestacki izazvani jer mocni pojedinci ili kompanije neposredno uticu na vesti.

Neki od uzroka:

- previse vesti, nemogucnost medija da sve pokrije
- pogresna interpretacija pojedinca
- medijski spin
- selektivno i nepotpuno izvestavanje
- prikrivanje informacija
- nemogucnost dolazenja do informacija
- iznosenje potpuno pogresnih informacija

19. Pojam masovne kulture i uzroci nastanka masovne kulture

Masovna kultura je pojava koja je, kao i globalizacija, **proizvod kapitalizma**. U teznji kapitalista da stvore sto sire trziste, proizvodi koji su namenjeni za masovnu proizvodnju moraju da budu dopadljivi a jednostavni kako bi se konzumirali u sto vecoj meri.

Takvi proizvodi koji spadaju u masovnu kulturu nemaju dubinu, površni su ali pružaju satisfakciju potrošaču, lako su zamenjivi što takođe pogoduje interesima kapitalista. Obično proizvodi koji spadaju u masovnu kulturu površinski posmatrano oslikavaju delo velike umetničke vrednosti, ali ne poseduju dubinu koja odlikuje prava umetnička dela.

3 uzroka:

- **Brz industrijski i tehnološki razvoj** – više slobodnog vremena za zaposlene – resavanje dokolice u vidu zabave, zadovoljavanje lažnih potreba, otudjivanje, posmatranje drugih i mimika njihovih potrošačkih navika
- **Podređivanje kulture logici profita** – ono što sam napisao iznad u pasusu, 'nametanje' ukusa pa onda prodavanje onoga što masa voli tako da se maksimizuje profit
- **Pojava sredstava masovne komunikacije** – olaksavanje marketinga i plasiranja proizvoda

Kic i sund.

Misljenja o masovnoj kulturi su podeljena:

neki misle da je potpuno isprazna i tesko prihvataju gubljenje nacionalnog identiteta i kulture dok je

drugi opravdavaju jer i manje obrazovanima omogućava pristup predmetu više vrednosti i pruža satisfakciju.

20. Teorije o medijima (ima ih 4!)

Inis i Meklaun

Prva teorija o medijima, ističu značaj medija u **oblikovanju i napretku društva i proširivanju uticaja i kontrole** nad ljudima. Osobine medija uslovljavaju način komunikacije.

Habermas

Kaze da masovni mediji doprinose stvaranju **'javne sfere' (javnog misljenja)** pojedinaca koje podstice demokratizaciju drustva. Smatra da savremeni masovni mediji nisu ispunili svoj potencijal i da nisu iskorisceni na pravi nacin. Umesto bolje demokratije stvorena je industrija kulture koja je vodjena manipulacijom ljudima i idejama.

Bodijar

Smatra da televizija kao medij igra krucijalnu ulogu u oblikovanju realnosti savremenog coveka koji po njemu zivi u **'hiper realnosti'**, vise ne opaza stvari onakvim kakve jesu vec mu mediji oblikuju misljenje.

Tompson

Nadovezuje se na Habermasa s tim sto pronalazi i **pozitivne aspekte** medija, ne posmatra ih kao iskljucivo sredstvo za manipulaciju vec istice i cinjenicu da su nam informacije neophodne za formiranje misljenja ma kakve one bile.

Podela na tri vrste interakcije:

- **Neposredna** – misli se na interakciju dijalogom uzivo
- **Posredna medijska** – misli se na interakciju medju ljudima putem telefona, poruka, mejlova...
- **Posredna medijska kvazi interakcija** – misli se na 'interakciju' putem masovnih medija

Prve dve su dijaloske interakcije jer se odvijaju u dva smera, dok je treca monoloska jer je jednosmerna. Sve tri su prisutne u zivotu pojedinca i mesaju se.

21. Globalno sirenje liberalne demokratije

3 uzroka:

- **Propadanje autoritativnih rezima** – neodrživost ovakvog načina vladavine uslovljava prelazak na demokratiju koja se pokazala kao najbolja od državnih uređenja
- **Društvene i ekonomske promene** – princip slobodnog tržišta pretpostavlja demokratski sistem gde svako ima pravo glasa, globalizacija čini da ljudi žele da žive u društvu koje će im pružiti najveći stepen slobode
- **Uticaj masovne komunikacije** – zbog novih vidova komunikacije autoritativni rezimi otežano prikrivaju svoje nedostatke i kako ljudi mogu da se informišu sa više strana postaju svesniji nedostataka društva u kom žive

22. Otudjenje u radu

Glavni uzroci:

- privatna svojina nad sredstvima za proizvodnju
- proizvodnja za tržište
- podela rada i mehanizacija procesa proizvodnje.

Marks je smatrao da rad potvrđuje čoveka i na individualnom i na nivou zajednice. Međutim, savremen način rada otuđuje čoveka od samog sebe jer proizvod njegovog rada ne pripada njemu već kapitalisti. Ovako otuđen čovek je ujedno otuđen i od ostalih članova društva i nezadovoljan svojim postojanjem. On proizvodi za tržište a ne za sebe i profit ne ide u njegove ruke i tako je on u nekoj vrsti robovlasničkog uređenja.

Pritom, rad u fabrikama je od strane rukovodioca podeljen na najprostije moguće radnje. Zbog toga, svaki član pogona je zadužen za svoj naizgled besmislen deo. Taj deo ima smisla samo u celini i zbog toga individualnom radniku ne pricinjava nikakvo zadovoljstvo ili validaciju. Povrh toga

mehanizacija cini radnika jos beznacajnijim jer on postaje samo dodatak masini koja neumorno moze da izvrsava zadati posao.

23. Otudjenje i tehnologija

Odgovor je skoro dat u prethodnom pitanju.

Znaci procesi su automatizovani, radnici ne vide svoju svrhu vec su samo jedan zamenjivi sraf u velikoj skalameriji. Ta zamenjivost im uliva nesigurnost i strah od gubitka posla sto kao rezultat ima otudjenje.

Istrazivanje Roberta Blaunera pokazalo je stepen otudjenosti radnika u razlicitim industrijama. U industrijama u kojima se radnik osecao vrednim stepen otudjenosti je bio manji, ljudi su se bolje osecali i bili bolje drustveno integrisani na radnom mestu. S druge strane, u fabrikama gde su masine diktirale tempo proizvodnje a radnici imali sporedne uloge, stepen otudjenosti i izolovanosti je bio veci.

24. Otudjenje belih kragni, rada i dokolice

Kao sto radnici koji rukuju masinama prodaju svoj fizicki rad da bi zaradili platu, Mils istice da ljudi u tercijarnom sektoru, kojih je sve vise, 'prodaju svoje licnosti' jer je njihova delatnost usko vezana za rad s ljudima i dobijanje njihovog poverenja. Na taj nacin, prodavci ili poslužitelji bilo kakve vrste trguju svojim licnim osobinama kako bi s polja izgledali sto pristupacnije, briznije, ljubaznije i srdacnije, time se odaljavajuci i otudjivajuci od svoje prave licnosti.

Gorc i Markuze imaju pesimisticki pogled na polozaj radnika cak i izvan radnog mesta. Slazu se da je sistem uspostavio kontrolu kako na, tako i izvan radnog mesta jer su radnickoj klasi u vreme dokolice nametnute lazne potrebe koje sluze za prikrivanje pravog izvora otudjivanja. U ispunjavanju tih laznih potreba covek se jos vise otudjuje.

25. Kriminal belih kragni

Kriminal visih društvenih i vladajućih slojeva. Najčešće većih razmera u odnosu na kriminal nižih slojeva.

Utaja poreza, nezakonite akvizicije, malverzacije u trgovanju deonicama i nekretninama, pronevere, proizvodnja i prodaja opasnih proizvoda i obična krađa.

Korporacijski kriminal

Krsenje zakona u cilju povećanja profita.

- **administrativni** – nepostovanje propisa
- **u vezi sa zaštitom životne sredine** – zagađenje
- **finansijski** – utaja poreza
- **o radu** – radni uslovi, praksa zapošljavanja
- **proizvodni** – bezbednost proizvoda, autentičnost
- **nelojalna trgovačka praksa** – antikonkurencija, lažno reklamiranje

26. Uticaj čoveka na prirodu i zagađenje životne sredine

Ovo ne zna samo ko živi ispod kamena. Smotaj nešto na fazon pre su ljudi živeli u skladu s prirodom i iz nje uzimali samo onoliko koliko im je bilo dovoljno za opstanak. Industrijalizacijom je došlo do toga da proširene potrebe čoveka izazivaju sve veće korišćenje prirodnih resursa, a u procesima proizvodnje dolazi do uništavanja životne sredine.

27. Istrosenost resursa, rizik i zivotna sredina

Takodje pitanje za osnovnu skolu. Obnovljivi i neobnovljivi resursi. Fosilna goriva su u dobroj meri istrosena, potrebno je naci alternative u vidu obnovljivih resursa. Preterano unistavanje obnovljivih resursa remeti ekosisteme i prirodu uopsteno pa i s time treba biti oprezan (seca suma, isusivanje i zagađivanje vode).

3 glavna rizika danas: **ekoloske katastrofe, GMO, globalno zagrevanje**

Arpad Pustaji – GMO usporava rast organa i negativno utice na imuni sistem kod pacova.

28. Informacione tehnologije i nejednakosti – digitalni jaz

Transformacija iz industrije rada u industriju znanja donela je poboljsanje zivotnog standarda, ali ne za sve. Napravila se velika razlika izmedju onih koji barataju novim tehnologijama i onima koji nisu upuceni. Tome doprinosi niz faktora.

Tako imamo **digitalni jaz u uzem smislu**

– nejednakost pristupu informaciono-komunikacionim tehnologijama u odnosu na pol, uzrast, visinu prihoda i obrazovanje;

i **globalni digitalni jaz** – koji proizilazi iz nejednakosti u razvoju razlicitih delova sveta.

29. Kulturna reprodukcija kao oblik nejednakosti (prilicno nejasno pitanje, procitati vise puta)

U ovom delu se prica o tome kako je sistem takav da reprodukuje moc i uticaj. Konstantno se spominje kako povlasceni slojevi ostaju takvi kakvi jesu jer nizi slojevi drustva bivaju izbaceni iz procesa obrazovanja najcesce

putem samoeliminacije koja je uzrokovana prividno jednakim sansama za sve.

‘Učiti kako ne raditi’

Neki vid buntovništva, odbijanje nametnutog sistema, uspostavljanje svojih vrednosti.

30. Materijalno stanje porodice kao oblik nejednakosti

Kolman, Boulz i Gintis svojim istraživanjima pokazuju da je u društvu stvorena lažna predstava o meritokratiji. Oni tvrde da na uspeh pojedinca marginalno utiče IQ, a da poreklo i okruženje u kom je odrastao najviše obeležavaju pojedinca kao uspešnog ili neuspešnog. Kolman je sproveo istraživanje po kom je utvrđeno da najbolji uspeh u obrazovnom sistemu ostvaruju belci i azijski.

Boulz i Gintis pokazuju kako sistem nastoji da održi već postojeći društveni poredak pod prividom meritokratije. Naime, osobe koje dolaze iz viših društvenih esalona u najvećem broju slučajeva ostvaruju najveći uspeh dok oni siromašniji obično završe na nižim pozicijama i tako se moć i uticaj reprodukuju u identični poredak kakav je već postojao. Njih dvojica takođe osporavaju uzročnu povezanost kvalifikacija i nagrada u poslovnom smislu.

31. Inteligencija i obrazovni uspeh, emocionalna i interpersonalna inteligencija

Kao što pise u prethodnom pitanju IQ i obrazovni uspeh nisu usko povezani već su poreklo i materijalno stanje sredine iz koje pojedinac dolazi presudni faktori. Takođe, inteligencija je dobrim delom određena poreklom i vaspitanjem. Sociolozi još raspravljaju o tačnom odnosu između nasleđenog i stečenog kad je u pitanju inteligencija. Problem se uvidja i kod načina testiranja, koji ne pogoduje svim etničkim grupama isto. U glavnom treba pisati o tome kako istraživanja pokazuju u proseku

nize rezultate marginalizovanih društvenih grupa koje je objašnjeno nizom faktora.

Emocionalna inteligencija označava sposobnost upravljanja emocijama, obuhvata motivaciju, samokontrolu, entuzijazam i istrajnost. Nezavisna je od IQ-a.

Interpersonalna inteligencija – sposobnost razumevanja drugih ljudi, njihovih motiva, motivatora, sistema vrednosti i kako sa njima saradjivati. Obuhvata i poznavanje sebe i adekvatno postavljanje pojedinca u društvenom diskursu (najjace).

Interpersonalna i emocionalna inteligencija su **bolji indikatori** uspeha pojedinca od njegovih kvalifikacija i IQ-a.